

Proefstuderen Oude Nabije Oosten Studies

5 april 2024

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Introductie

Een student Oude Nabije Oosten Studies vertelt hoe jouw eerste jaar bij deze opleiding er uit zal zien.

Hoorcollege

Titel

Xerxes in Babylonië: van Herodotus tot de film 300

Korte omschrijving

Herodotus schreef een vrij uitvoerige verhandeling over Babylonië (Hist. I 178-200). Uit Babylonische kleitabletten weten we dat er in het tweede jaar van de Perzische koning Xerxes (484 v.Chr.) twee opstanden uitbraken in Babylon en omgeving met grote gevolgen voor de lokale elite. In Herodotus lezen we daar gek genoeg niets over. Toch speelt zijn werk een grote rol in de receptie en interpretatie van deze gebeurtenis. Hoe kan dat? In dit hoorcollege gaan we op zoek naar een antwoord op deze vraag.

Docent: Prof.dr. Caroline Waerzeggers (c.waerzeggers@hum.leidenuniv.nl)

Caroline Waerzeggers is hoogleraar Assyriologie aan de Universiteit Leiden. Zij doet onderzoek naar de geschiedenis van Babylonië in het eerste millennium v. Chr.

Werkcollege

Titel

Werkcollege Hebreeuwse en Aramese epigrafie

Korte omschrijving

In dit werkcollege worden een paar Oud-Hebreeuwse zegels en zegelafdrukken gelezen die afkomstig zijn uit de periode van voor de ballingschap (daarnaast ook een enkel Aramees exemplaar). Dit soort zegels werden vaak door hoogwaardigheidsbekleders gedragen. De grammaticale kennis die hiervoor nodig is, is zeer beperkt en wordt aan het begin van de opdracht en ook aan het begin van het college uitgelegd. Bij de opdracht zit ook een woordenlijstje. De thuis voorbereide opdracht wordt tijdens het college uitgebreid besproken en nader toegelicht.

Docent: dr. Margaretha Folmer (m.l.folmer@hum.leidenuniv.nl)

Margaretha Folmer studeerde in Leiden Semitische Taal- en Letterkunde (hoofdvak Hebreeuws en Aramees). Zij werkt in Leiden als universitair docent Hebreeuws en Aramees en aan de Vrije Universiteit als universitair hoofddocent Hebreeuws.

Q&A

Heb je nog vragen over de opleiding? Dan kan de student die hier allemaal beantwoorden!

Voorbereiding

Zie hieronder voor de te maken opdracht voor het werkcollege.

Opdracht proefstuderen Hebreeuws en Aramees – november 2023

Dr. Margaretha Folmer

Schrift

- Het Hebreeuws wordt van rechts naar links geschreven.
- Er zijn 22 verschillende alfabettekens.
- In het oud-Hebreeuwse schrift worden alleen medeklinkers aangegeven.
- Klinkers werden aanvankelijk niet genoteerd in dit schrift.
- Reeds in de oudheid is een methode gevonden om klinkers globaal aan te geven in dit schrift. Sommige tekens hebben namelijk niet alleen een medeklinkerfunctie, maar kunnen bovendien worden gebruikt om een *lange klinker* aan te geven. We noemen deze letters leesmoeders:
 - De ם (6) kan behalve als medeklinkerteken *w* ook worden gebruikt om een lange *oe* of *oo* aan te geven.
 - De ן (5) wordt aan het einde van een woord meestal gebruikt om een lange *aa* aan te geven.
 - De ם (10) wordt gebruikt om een lange *ie* of *ee* aan te geven.
 - De ן kan voor alle lange klinkers worden gebruikt.
- In de kolom waar ‘transliteratie’ boven staat, vind je de medeklinkerwaarde van het desbetreffende teken. Je hoeft alleen te letten op de waarde links van de komma. De tweede waarde kan je voor deze opdrachten negeren.
- Soms worden er in oud-Hebreeuwse inscripties zgn. *word-dividers* gebruikt om woorden van elkaar te scheiden.
- In het oud-Hebreeuwse schrift worden geen sluitletters gebruikt (vorm van een letter aan het einde van een woord). In het latere zgn. kwadraatschrift wel (zie de tweede, veelal verlengde, vorm van de letters ם (20), ן (40), ן (50), ם (80) en ן (90). De getallen verwijzen naar de getalswaarde van de letters in de kolom geheel rechts.
- In het Modern Hebreeuws wordt het *kwadraatschrift* gebruikt als drukletter; het zgn. *cursiefschrift* wordt vooral gebruikt in handgeschreven teksten.
- In het Modern Hebreeuws worden leesmoeders op grote schaal gebruikt om lange (en soms ook korte) klinkers aan te geven.

Transliteratie

Maak voor de transliteratie van deze teksten gebruik van het overzicht van het alfabet (laatste blad). Het oud-Hebreeuwse schrift staat in de tweede kolom. In de eerste kolom zie je het zogenaamde kwadraatschrift. Dat is de letter die je tegenkomt in de Hebreeuwse bijbel. Deze letter wordt tot de dag van vandaag gebruikt als drukletter. In sommige gevallen heb ik de tekst van de zegels of de zegelafdrukken al getranslitereerd, hetzij naar ons eigen schrift, hetzij naar het Hebreeuwse kwadraatschrift.

(Een heel klein beetje) grammatica

- In het Hebreeuws kunnen naamwoorden worden gekoppeld tot een verbinding, de zgn. constructus-verbinding (ook wel de genitiefverbinding genoemd). Vaak geeft deze verbinding uitdrukking aan een bezitsrelatie (het huis *van X*; de familie *van X*, etc.). Zelfstandige naamwoorden, zoals bijvoorbeeld עֶבֶד ('*ebed*, 'dienaar'), kunnen worden gevolgd door een eigennaam (X) of door een zelfstandig naamwoord (Y). Dat vertaal je met '*de dienaar van X*' of '*de dienaar van de Y*'. Let er in het laatste geval op dat in de vertaling ook het tweede naamwoord met een lidwoord van bepaaldheid moet worden weergegeven.
- De ך aan het begin van een woord betekent in deze context vaak 'behorend aan'.

Algemene opmerking

Je hoeft de opdracht echt niet helemaal te maken, maar het mag natuurlijk wel!

Opdracht: oud-Hebreeuwse en Aramese zegels / zegelafdrukken

In deze opdracht wordt gevraagd een paar oud-Hebreeuwse en Aramese zegels te ontcijferen en een aantal vragen te beantwoorden. Deze zegels of zegelafdrukken zijn afkomstig uit het oude Israël of omringende landen. De meeste moeten worden gedateerd in de koningstijd (grofweg eerste helft 1ste millennium v. Chr.) maar er zitten ook latere zegels tussen. De zegels bevatten bijna altijd de naam van de eigenaar van het zegel en hebben daarnaast ook vaak een functieaanduiding.

Woordenlijstje bij de inscripties:

functioneert o.a. als een betrekkelijk voornaamwoord (onveranderlijk) אשר

‘zoon’ (Heb.) בן

‘zoon’ (Ar.) בר

‘dochter’ בת

‘priester’ כהן

‘behorend aan’ -ל

‘koning’ מלך

‘dienaar’ עבד

‘over’ על

‘stad’ ער

‘goeverneur’ פחת

‘overste’ סר

NB: Eigennamen (persoonsnamen en plaatsnamen) zijn niet in deze lijst opgenomen!

Zegel 1

- Probeer de tekst op het zegel aan de hand van de tekening (middelste direct onder) te ontcijferen. Schrijf de transliteratie op. Maak daarbij gebruik van het overzicht van het Hebreeuwse alfabet (kolom oud-Hebreeuwse schrift).
- Welke bekende koning van Israël wordt hier genoemd?

Toelichting:

Het zegel wordt ook op Israëlische bankbiljetten (links) en munten (rechts) gebruikt. Dat zegt iets over het belang van deze vondst.

Zegel 2 (afdruk)

Opdracht:

- Probeer de inscriptie op de volgende zegelafdruk te ontcijferen (gevonden in december 2015). Schrijf de transliteratie op.
- Welke bekende Bijbelse koning wordt genoemd?
- Hoe luidt de naam van zijn vader?

Toelichting:

- De afdruk is niet helemaal duidelijk. De stippellijntjes in de tekening onder geven aan hoe de tekst moet worden gereconstrueerd.
- De puntjes (eig. cirkeltjes) in de tekening worden gebruikt als zgn. *word-dividers*.
- Het voorlaatste teken van de eerste regel wijkt aanzienlijk af van wat je in de tabel ziet. Het gaat om een *alef*.

NB: de alef in regel één (voorlaatste letter) heeft een vorm die afwijkt van de vorm die in het overzicht staat!

Zegel 3 (aan twee kanten beschreven)

Kant A

לצדק בן מיכא

Kant B

[לז]כריה

כהן דאר

Opdracht en vragen:

1. Transliterer de inscriptie.
2. Aan wie behoort dit zegel? Wat valt op?
3. Welke functie kom je tegen in deze inscriptie?
4. Met welke plaatsnaam was deze functionaris verbonden?

NB: rechte haken geven aan dat een stukje tekst is gereconstrueerd.

Zegel 4 (afdruk)

brrkb br pnmw

Vragen:

1. Welke koning was de eigenaar van dit zegel?
2. Waar regeerde hij / hoe heette zijn koninkrijk? Zoek op het internet of je het antwoord kunt vinden.
3. In welke taal is deze inscriptie geschreven en hoe weet je dat?

Zegel 5

[לישע] יהו בן [שנא]

בלט פחת שמרן

Deze goeverneur is afkomstig uit een dynastie die genoemd wordt in de Hebreeuwse bijbel (in het bijbelboek Nehemia).

Opdracht en vragen:

1. Transliterer de inscriptie.
2. Welke plaatsnaam wordt genoemd in de inscriptie? Probeer de plaatsnaam te achterhalen door op het internet naar Sanballat te zoeken.
3. Hoe heet de zoon van de Sanballat die in deze inscriptie wordt genoemd?

Zegel 6

למעדנה

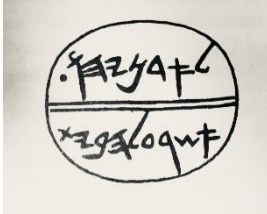
בת המלך

Opdracht en vragen:

1. Transliterer de inscriptie.
2. Wat was de relatie tussen de eigenaar van dit zegel en de tweede persoon die wordt genoemd?

3. Welk muziekinstrument wordt hier afgebeeld? Raadpleeg het internet als je twijfelt.

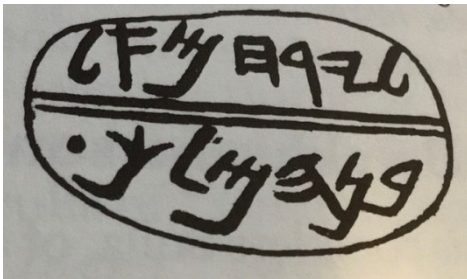
Zegel 7

Opdracht en vragen:

1. Transliterer de inscriptie
2. Welke functie had deze persoon?

Zegel 8

Opdracht:

1. Transliterer en vertaal de inscriptie

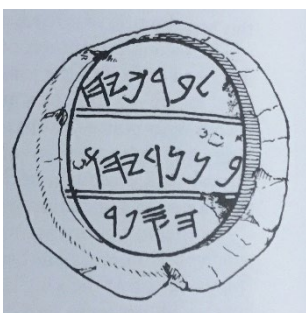
Zegel 9

Opdracht en vragen:

1. Translitereer de inscriptie.
2. Wat valt op aan de inscriptie?
3. Wat houdt de persoon links in zijn hand? Aan welke cultuur doet de iconografie van dit zegel je denken?

Zegel 10

Opdracht en vragen:

1. Translitereer de inscriptie.
2. Welke functie had deze persoon?
3. Heb je enig idee met welk bijbels personage de drager van dit zegel in verband kan worden gebracht? Zoek in het bijbelboek Jeremia.

I. SCHRIFT- EN KLANKLEER

§ I. HET ALFABET (JM § 5)

a. Het hebreeuwse alfabet bevat alleen consonanten. Vorm, naam, transliteratie en getalswaarde van de lettertekens ziet men in onderstaande tabel.

Kwadrat-schrift	Oud-hebreeuws schrift	Modern cursief-schrift	Naam	Transliteratie	Getalswaarde
א	𐤀	א	ʾálef	ʾ	1
ב	𐤁	ב	bēt	b, v	2
ג	𐤂	ג	gímel	g	3
ד	𐤃	ד	dâlet	d	4
ה	𐤄	ה	hē	h	5
ו	𐤅	ו	wāw	w	6
ז	𐤆	ז	záyin	z	7
ח	𐤇	ח	hēt	ḥ	8
ט	𐤈	ט	ṭēt	ṭ	9
י	𐤉	י	yōd	y	10
כ	𐤊	כ, ק	kaf	k, ḥ	20
ל	𐤋	ל	lámed	l	30
מ	𐤌	מ, נ	mēm	m	40
נ	𐤍	נ, י	nun	n	50
ס	𐤎	ס	śámeḥ	ś	60
ע	𐤏	ע	ʿáyin	ʿ	70
פ	𐤐	פ, פ	pē	p, f	80
צ	𐤑	צ, צ	ṣādē	ṣ	90
ק	𐤒	ק	qōf	q	100
ר	𐤓	ר	rēš	r	200
ש	𐤔	ש	śin	ś	300
ת	𐤕	ת	šin	š	
ת	𐤖	ת	tāw	t	400